

УДК 655.413:7](477)

Ніна Прибєга,
директор видавництва "Мистецтво",
заслужений працівник культури України,
кавалер орденів княгині Ольги II та III ступенів

Мистецтво "Мистецтва" творити книгу

Державне спеціалізоване видавництво "Мистецтво" за 80 років свого існування зробило неоціненний внесок у скарбницю української духовності й національної культури. Засноване 1 лютого 1932 року в тодішній столиці України Харкові, воно випустило у світ мільйонними тиражами десятки тисяч назв книг та альбомів з питань образотворчого мистецтва, історії та культурології, народознавства, етнографії, естетики, театру і кіно, а також різноманітних буклетів, листівок, календарів, аркушевої продукції тощо.

Уже в перший рік після заснування "Мистецтво" випустило низку плакатів, художніх листівок та нотних видань, які становлять великий інтерес й донині. Це передусім велика серія акварельних робіт О. Шовкуненка, І. Іжакевича, А. Фоміна, плакати А. Страхова, музичні твори Ф. Богданова, М. Коляди, В. Рибальченка, Т. Шутенко та інших, що стали бібліографічною рідкістю.

У зв'язку з перенесенням столиці України у 1935 році видавництво також було переведено до Києва.

Подальшу діяльність творчого колективу видавництва перекреслила Друга світова війна. На смертельний герць проти фашистської навали стали вчорашні художники, редактори, коректори. Та іскра творчого життя не згасла і в дні лихоліття. Мистецькі набутки примножувалися під час евакуації до Уфи в складі об'єднаного видавництва "Укрдержвидав". До визволеного Києва "Мистецтво" повернулося восени 1944 року. Навіть в умовах розрухи воно змогло значно розширити й урізноманітнити тематику видань. Якщо в перші повоєнні роки виходили друком в основному плакати, книги і нотні збірники, то згодом зріс випуск листівок, художніх альбомів та різноманітних фотовидань.

Творчий злет єдиного профільного з питань мистецтва видавництва припадає на 70—80-ті роки ХХ століття, коли "Мистецтво" розширило тематичний діапазон та співпрацювало з поліграфічними підприємствами Австрії, Угорщини, Польщі, тодішньої Югославії. В той час вийшли в світ унікальні видання "Середньовічний живопис", "Російський живопис в музеях України", "Музей західного та східного мистецтва в Києві", "Одеський музей західного та східного мистецтва", "Мистецтво Київської Русі", "Західноєвропейський живопис в музеях України", двотомник про життя і творчість Давида Гурамішвілі "Колесо хисткої долі" та "Давитіані", ілюстрована повість Т. Шевченка "Художник", "Сучасне українське художнє скло", "Моей душі предел желанный", "Українське народне малярство ХІІІ—ХХ. Світ очима народних митців". Подарунком до 1500-річчя Києва стали епохальні альбоми "Київ в образотворчому мистецтві ХІІ—ХХ століть. Крізь віки" та двотомник "Київ. Вчора. Сьогодні. Завтра".

За роки свого існування видавництво випустило унікальну серію, що мали широкий резонанс не лише в Україні, а й далеко за її межами: "Пам'ятки естетичної думки", "Нариси з історії українського мистецтва", "Скарби музеїв України",

"Визначні історичні пам'ятки України", "Майстри світового мистецтва", "Архітектурні перлини України", "Вибрані твори художників", "Художні музеї України", "Українська та світова культура", "Бібліотека світової драматургії", "Майстри народного та декоративного мистецтва", "Шкільна бібліотека", "Землі квітучої краса", серія путівників по містах та визначних місцях України тощо.

З видавництвом у різні роки плідно співпрацювали відомі українські художники М. Деревус, Т. Яблонська, В. Касіян, О. Лопухов, В. Пузирков, М. Примаченко, К. Білокур, письменники М. Рильський, М. Стельмах, Б. Олійник, Д. Павличко, О. Коломієць, М. Зарудний, Я. Стельмах, І. Дзюба, І. Драч, М. Жулинський, а також мистецтвознавці Г. Логвин, В. Свінцицька, Ю. Асєєв, П. Білецький, П. Говдя, Л. Міляєва, Т. Кара-Васильєва, Л. Владич, Д. Степовик, О. Федорук та багато інших.

Щороку в світ виходило понад 50 мільйонів примірників. "Мистецтво" експортувало свою продукцію більш ніж у 100 зарубіжних країн.

Із перших днів проголошення незалежності України у 1991 році видавництво активно долучилося до процесу відродження національної культури, прагнучи повернути широкому загалові раніше невідомі твори українського мистецтва і культурології, а також ознайомити читацьку аудиторію з іменами, штучно вилученими з мистецького процесу; в усій повноті представити українську класичну спадщину; заповнити прогалини в освоєнні читачем найвартісніших творів світової культури.

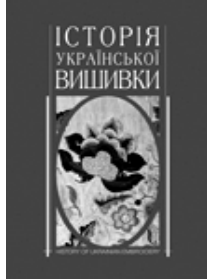
Своєрідний погляд на історію культури українського народу у видавництві почався з виходу в світ альбому "З української старовини" (1991). А згодом з'явилися такі унікальні видання, як "Антоні Міро" (Іспанія), "Михайло Коргун" (США), "Скульптор Лео Мол" (Канада), "Ксенія Колотило" (Австрія), "Скарби нашої пам'яті", "Художники Львова" тощо. У новій серії "Українська та світова культура" вийшли книги "Мазепа", "Запорожці", "Життя Тараса Шевченка" П. Зайцева, "Світло українського бароко" А. Макарова, "Коротка історія культури" Джека Ліндсея (у двох томах), "Студії з української етнографії та антропології" Хв. Вовка, "Мудрість віків" П. Чубинського (у двох книгах), "Легенди та міфи Стародавньої Греції" М. Куна та інші.

Значним явищем у культурному житті незалежної України стали альбоми "Українська графіка ХІІ — початку ХХ століття", "Український авангард 1910—1930 років", "Шедври українського іконопису ХІІ—ХІХ ст.", "Античні пам'ятники Северо-Западного Причорномор'я". До 2000-ліття Різдва Христового видано великообсягові подарункові альбоми "Храми України" і "Святий Київ".

Література видавництва "Мистецтво" неодноразово високо поціновувалася спеціалістами та громадськістю. За альбоми "Українське народне малярство ХІІІ—ХХ ст. Світ очима народних митців", фотоальбом "Київ" (до 1500-річчя

заснування міста), "Львів", "Живиця", "До тебе полинуть" їхніх авторів удостоєно високих звань лауреатів Національної премії України ім. Тараса Шевченка. Оригінальні подорожні альбоми "Шедври українського іконопису XII—XIX ст." та "Відзнаки Президента України. Ордени, медалі, нагорода зброя" здобули найвищу нагороду в книговидавничій справі — Диплом ім. Івана Федорова.

Серед цьогорічних її лауреатів — відомий мистецтвознавець Т. Кара-Васильєва ("Історія української вишивки").

На сьогодні видавництво зуміло зберегти своє самотнє місце в українській культурі. Започатковано низку цікавих видань та нових серій. Тільки за останні роки підготовлено й випущено в світ такі непересічні видання, як "Собор святої Софії в Києві", "Україна. Віхи історії", "Чорнобиль. Сповідь репортера" (автор унікальної зйомки І. Костін), "Античні пам'ятки Криму", "Національний музей Тараса Шевченка", "Історія Києво-Печерської лаври" (книга 1), "Добрий пастир української землі", "Український літопис вбрання" (томи 1, 2) за авторством З. Васиної, "Пейзажи и достопримечательности Крыма в рисунках Карло Боссоли", "Юхим Михайлів", "Мистецтво України. 1991—2003", "Піст від диявола" (до 70-річчя голодомору 1932—1933 рр.), "Українці Казахстану", "Собрание Керченского лапидария. Античная скульптура", "Святой Київ наш великий" (Київ у малюнках Т. Г. Шевченка та інших художників), "Музей історичних коштовностей України", "Музей Марії Заньковецької (Талан)", "Шота Руставелі. Витязь у тигровій шкурі" (переклад з грузинської М. Бажана), "Національний заповідник "Софія Київська", Д. Степовик "Сучасна українська ікона", "Старовинні маєтки України", "Стара Одеса", "Давид Гурамішвілі. Давитіані", "Собрание Керченского лапидария. Клады античных монет", "Архітектурні перлини України. Замки та фортеці", "Володимир Винниченко — художник", "Собрание Керченского лапидария. Светильники VI в. до н. э. — IV в. н. э." (томи I, II), "Весь Булгаков в воспоминаниях и фотографиях", "Патріарх Мстислав", К. Стамеров "Нариси з історії костюмів", "Україна", "Тарас Шевченко. Вибрана поезія. Живопис. Графіка" (перекладач поезії англійською мовою В. Річ), "Історія української вишивки", "Микола Бідняк", "Шедври українського живопису. Від Алімпія Печерського до Казимира Малевича" (автор Д. Горбачов), "Покров Божої Матері над Україною", "Музей українського народного декоративного мистецтва", "Архітектурні перлини України. Народне здодчество", "Меморіальний комплекс "Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941—1945 років", "Національний музей історії України" (том 1), "Василь Лопата. Життя і творчість", "Мальовнича Україна" до 20-ї річниці Незалежності України та багато інших.

Одне з останніх видань "Шляхами Малевича. Зупинка Конотоп. 1894—1896" за авторством Н. Велігоцької присвячене маловідомим сторінкам перебування родини Малевичів в українському місті Конотопі, витока творчості юного художника-початківця Казимира, котрому судилося стати всесвітньо відомим Майстром. Це видання, як зазначено в рецензіях, опублікованих в газеті "День" (№ 33—34), "є досить несподіваним, важливим і навіть сенсаційним внеском до сторінок історії та теорії українського мистецтва". Автор "скрупульозно з'ясує те мистецьке підґрунтя, яке дала художнику Конотопщина", а також наголошує на тому, що саме тут, на самотньому історико-культурно-міфологічному ґрунті, заклалися основи містицизму Казимира Малевича, а також "снага земної чуттєвості й космічної свідомості".

Видавництво "Мистецтво" випускає в світ складну науково-мистецтвознавчу літературу збільшеного формату (книги, альбоми, буклети тощо) з великими науково-довідковим апаратом та ілюстративним матеріалом. Майже всі багатосторонні альбоми є науковим відкриттям з історії та теорії вітчизняного мистецтва. Видаються вони не тільки українською, а й англійською, німецькою, російською, французькою, грецькою та іншими мовами (редакцію іноземних перекладів у видавництві було започатковано ще 1965 року).

Тільки за останні роки "Мистецтво" здобуло Дипломи Міжнародного відкритого рейтингу популярності та якості товарів і послуг "Золота Фортуна" у номінаціях "За значний внесок у збереження кращих традицій української видавничої справи" і "За вагомий внесок у розвиток державотворчої та мистецької літератури України". Працю співробітників "Мистецтва" належно поціновано. Багатьом вручено ордени і медалі, присвоєно почесне звання "Заслужений працівник культури України", відзначено Почесними Грамотами Кабінету Міністрів України, Державного комітету телебачення і радіомовлення України, голови Київської міської державної адміністрації. Ряд унікальних, науково довершених та художньо оригінальних видань удостоєно Гран-прі. Вони стали призерами виставок-ярмарків: Київської міжнародної книжкової виставки-ярмарку, "Книжкові контракти" (Київ), Форуму видавців (Львів), виставок "Книжковий сад", "Книжковий світ" (Київ), "Кримська весна" (Сімферополь), Міжнародного фестивалю "Світ книги" (Харків), "Українська книга на Одещині", міжнародних книжкових виставок-ярмарків СНД — Московської міжнародної книжкової виставки-ярмарку (Росія, Москва), "Мінської міжнародної виставки-ярмарку" (Білорусь, Мінськ), Міжнародної виставки-ярмарку "Книга — шлях до співробітництва і прогресу" (Туркменістан, Ашгабат).

Лише за останнє десятиріччя видавництво отримало понад 50 нагород та відзнак. У 2006 році його визнано одним з десяти найпопулярніших у перебігу Всеукраїнського читачко-експертного опитування "Книжки незалежного 15-річчя, які вплинули на український світ".

Багато поколінь українців виховувалися на "мистецькій" літературі. І не буде перебільшенням сказати, що книги й альбоми нашого видавництва є окрасою не лише багатьох публічних бібліотек світу, а й кожної сім'ї як в Україні, так і за її межами.

Творити книгу — велике мистецтво. Особливо це стосується книги мистецької. Колектив видавництва "Мистецтво", попри всі проблеми сучасного українського книговидання, завжди перебуває у творчому пошуку. Попереду відкриття нових авторів, нових тем, випуск у світ унікальних видань, хвилюючі зустрічі з читачами.

Надійшла в редакцію 3 березня 2012 року